

タイ語の非現実モダリティマーカ

著者名(日)	高橋 清子
雑誌名	神田外語大学紀要
巻	19
ページ	189-210
発行年	2007-03-31
URL	http://id.nii.ac.jp/1092/00001222/

タイ語の非現実モダリティマーカー

高橋清子

1. はじめに

非現実ムード *irrealis mood* は現実ムード *realis mood* と対立する概念である。屈折などの形態的標示によって両者を必ず区別しなければならない言語では、文法範疇としての非現実ムードと現実ムードの対立があると言ってよい。「ムード」とは、ある特定の値が必ず形態的あるいは統語的に標示されなければならない「時制」（過去、現在、未来）、「格」（主格、対格、与格など）、「人称」（1人称、2人称、3人称など）、「数」（単数、複数など）、「性」（男性、女性、中性など）といった概念と同様、文法範疇概念のひとつである。ひとつの文法範疇にはいくつかの決まった値があり、それらの値は互いに対立関係にある（その対立的パラダイムのあり方は個別言語ごとに異なる）。しかしタイ語のように非現実性・現実性の区別をマークすることが必須でない言語では、非現実性・現実性という概念は、文法範疇のムードではなく、他の機能的意味一般と大きく変わるところはない（そもそも文法範疇概念の値の特定化が義務的な言語にだけ文法範疇は存在する）。そうしたタイ語の非現実性を表す非必須マーカーを扱う本稿では、文法範疇概念を表す「ムード mood」という用語ではなく、モーダル概念全般に適用可能な「モダリティ modality」という用語を用いることにする。非現実性を表す用語には、文法範疇の非現実ムードを表すときによく用いられる *irrealis*（あるいは印欧語の *subjunctive*）の他、*non-factivity* (Lyons 1977: 795)、*non-actual* (Chung & Timberlake 1985: 241)、*non-assertion* (Bybee et al. 1994: 239)、*irrealis-assertion* (being asserted with doubt, as hypotheses; being weakly asserted) (Givón 1982: 24; 1994: 268) などがあるが、本稿では便宜的に言語学用語としてもっとも定着している *irrealis* という用語を採用する。

非現実性とは具体的に何を意味するのか。尾上 (1999: 101) は「非現実事態」を「話者の現実世界に存在していない事態」すなわち「話者の立っている現実世界で話者が経験的に把握していない事態」と定義し、「推量、希求（意

志、命令、要請・願望)、未実現、可能性、妥当性、反語、仮想、一般化した事態」などを非現実事態の下位分類として挙げる。日本語の「未然形+ム」という形式は専らこれらの非現実事態を表す形式だったという。この概念は、Johnson (1981) が “the situation [...] being part of some projected course of events which has not yet been actualized”, “projected situations”, “hypoththesized states of affair”, “non-historical facts”, “imminent action” (ibid.: 146, 157) といった言葉を使って説明した非現実の概念と一致する。Johnson は the existential status of situation (事態の存在性) を現実と非現実に分し、非現実の事態とは「ある人間(観察者)が現実起こった事態であると認識していない事態」であると説明する。

本稿がタイ語の非現実モダリティマーカーとして想定しているのは、現代タイ語の ꨀ とその起源語であろうと考えられている ꨁ である(現代タイ語では ꨁ は形式的な慣用表現以外には使われない)。文法化の度合いの高い ꨀ は単独では生起しない(すなわち本動詞として機能することはない)。必ず動詞句の前に生起しその動詞句の表す事態の非現実性をマークする機能を持つ。ただし、非現実性の標示に特化した機能語であるとはいえ、あくまでも非必須マーカーであるので(文法範疇概念の値を特定化する必須マーカーとは異なり)その使用に文法的な制約はない。発話状況や文脈に基づいた話者の判断によって随意的に使用されたりされなかったりする。

ꨀ の文法化については、すでに Diller (1988, 2001) が仮説を提示している。Diller (1988: 286) によると、ꨀ の起源語は ‘intend, consider’ という意味の動詞 ꨁ だという。彼は ꨀ を非現実モダリティあるいは未来時制のマーカーとみなしているが、そうした機能語としての使用は 14 世紀半ばから見られるという。さらに Diller (2001: 158) は、ꨀ の起源語である ‘desire, intend’ という意味の動詞 ꨁ は原・汎タイ語 (Proto-Tai) では ‘recognize, know’ という意味を表していただろうと推測し、ꨀ の文法化を漸進的文法化の典型例として紹介している。13 世紀末から 14 世紀半ばにかけては ꨁ しか使われていなかったのが、15 世紀半ばから 16 世紀半ばになると ꨀ のほうが圧倒的に多くなる。つまり ꨁ と ꨀ の使用頻度は 15 世紀頃から変化し、16 世紀に逆転したのである。Bybee et al. (1991: 32) が主張する未来時制マーカーの文法化経路になぞらえ、Diller (2001: 159) は ꨀ の文法化経路を次のように想定する。

desire > intention > future > irrealis > (irrealis-complement formative)

筆者は上記の *จะ* の文法化についての仮説を自分なりに検証したいと考えている。本稿の目的は、通時的言語資料（13世紀末から現代までの約700年間に刻まれたタイ語石碑文）から *จัก* と *จะ* の使用例を集め、今後取り組む予定の *จะ* の文法化に関する研究に資する基礎データを作成することにある。*จัก* や *จะ* を含む表現が生起するディスコース文脈を考察し、それらの表現の統語形式や意味機能がどのように歴史的に変遷したのかを概観することで、Dillerの仮説の妥当性を検討していきたい。

2. 『石碑文集』 から拾った *จัก*、*จะ* を含む表現

タイ語の古い時代のディスコース資料はその多くが石碑文の形で残されている。タイで出版された『石碑文集』（本稿末の資料リストを参照）にはタイ国内およびその周辺で発見された石碑に刻まれた文章の原文およびその現代タイ語訳が収録されている。その第1巻、第3巻、第4巻、第5巻、第6巻第1号、第6巻第2号、第7巻にあったタイ語石碑文の中から *จัก* あるいは *จะ* を含む表現（現代タイ語訳）を拾った。以下にそのすべてを転記する。先頭に付された3つの数字は、1つ目が石碑の登録番号を示し、2つ目が第何面に書かれているかを示し（1面しかない場合は0）、3つ目がその面の何行目に書かれているかを示す。

『石碑文集第1巻』

1-1-20	ใครจักใครค้าช้าง ค้า
1-1-21	ใครจักใครค้าม้า ค้า
ใครจักใครค้าเวียงคำทอง ค้า
1-1-34	มันจักกล่าวถึงเจ้าถึงขุนบุรี
1-2-17	เมื่อจักเข้ามาเวียง เรียงกันแต่รัญญิกพุ่มท้าวหลาน
1-2-19	ใครจักมักเล่น เล่น
1-2-20	ใครจักมักหัว หัว
ใครจักมักเลื้อน เลื้อน
1-2-23	เมืองสุโขทัยนี้ มีตั้งจักแตก
1-4-16	หากนจักเสมอมิได้

- 2-1-20 ...**จัก**กนม...
- 2-1-43 บัดคิดค้น**จัก**ให้แก่ท่าน...
- 2-1-64 ...**จัก**แลกลมอนแพรแทน
- 2-2-8 ใครใจ**จัก**ให้เป็นธรรมบุรา
- 2-2-23 เมื่อ**จัก**สหายปูนในกลางป่า...
- 2-2-25 ...กุแลยัง**จัก**ได้ตรัสแก่สรเพญเดญาดเป็นพระพุทธรจริงว่าไซรั จุงให้พบปูน...
- 2-2-58 ปากุหารีย์แต่แดดอุณแกงสองชั้นฉาย**จัก**ใกล้เที่ยง
- 2-2-61 กุโยทานให้ชีวิตขาดว่า**จัก**สท่าศาสนาในลังกาที่ป
จักฟังคำพระเป็นเจ้าทุกอันแล
- 2-2-81 เพื่อ**จัก**ให้สำแดงแก่คนทั้งหลายให้ไปช่วยยอธรรมในลังกาที่ปเป็นมหาฤคคอันใหญ่
- 3-1-26 ผี**จัก**นับด้วยปี ได้พันเก้าร้อยสี่สิบหกปี
- 3-1-27 ผี**จัก**นับด้วยเดือน ได้ญิบหมื่นสี่พันหกสิบเดือน
- 3-1-29 ผี**จัก**นับด้วยวัน ได้เจ็ดแสนหมื่นสี่ร้อยหกสิบแปดวัน
- 3-1-32 ผีมีคณตามศาสนาพระเป็นเจ้ายังเท่าใด**จัก**สิ้นอัน ให้แก้วว่าดังนี้
- 3-1-35 อันว่าพระปฏิภโตรา**จัก**หายแล
หากน**จัก**รู้แท้แลมิได้เลย
- 3-1-39 พระปฏิฐานแลพระยมก ก็**จัก**หายเมื่อนั้นแล
- 3-1-42 อันว่าฝูง**จัก**ทรงผ้าจีวรหามิได้เลย
- 3-1-44 อันว่า**จัก**รู้**จัก**ผ้าจีวร
จักรู้**จัก**สมณะน้อยหนึ่งหามิได้เลย
- 3-1-46 เมื่อปีก่อน**จัก**สิ้นศาสนาพระพุทธรเป็นเจ้าที่สุดทั้งหลายอัน
- 3-1-50 แล้วจึง**จัก**เหาะไปอยู่ในต้นพระศรีมหาโพธิ์ที่พระพุทธรเป็นเจ้าตรัสแก่สรเพญเดญาด
เป็นพระพุทธรเมื่อก่อนอัน
- 3-1-52 จึง**จัก**กาลไฟไหม้พระธาตุทั้งอันสิ้นแล
- 3-1-54 เปลวพุ่งขึ้นคงพรหมโลกศาสนาพระพุทธร**จัก**สิ้นในวันดังกล่าวอันแล
- 3-1-55 แต่เนิ่นเมื่อหน้า ฝูงคนอัน**จัก**รับอุธรรมมหามิได้หลายเลย
ย่อม**จัก**กระทำบาปกรรม
- 3-1-56 แล**จัก**เอาตนไปเกิดในนรกไซรั
- 3-1-58 ชาวเราบัดนี้มีบุญหนักหนา จึง**จัก**ได้มาเกิดทันศาสนาพระเป็นเจ้าไซรั
- 3-1-61 ผีผู้ใดได้ปรารถนาด้วยใจศรัทธาตั้งอัน ชื่อ**จัก**ปรารถนาไปเกิดในเมืองฟ้า...
- 3-1-77 ดาวไซรั**จัก**เป็น...**จัก**กลม**จัก**ไฟ**จัก**...ม
- 3-1-78 **จัก**เป็น...ปากดั่ง...ขึ้นจักดู...
- 3-2-41 ผีวาต่างบ้านต่างเมืองก็**จัก**มาพึ่งมาอิงตน...

- 5-1-25 และ**จัก**ให้ถึงที่ล้มที่ตายตั้งอันก็ตี บ่หอนฆ่าหอนดีสักคาบ
 5-1-29 ชื่อ**จัก**นับก็แลมีถ่าน
 5-1-31 เพื่อ**จัก**... จุ่งเป็นพระพระพุทธ
 5-1-32 จุ่ง**จัก**เอาฝูงสัตว์ทั้งหลายข้ามสงสารทุกขนี้
 5-1-34 ออย่าว่า **จัก**ฆ่าผู้ฆ่าคนเลย
 5-3-5 ผี**จัก**เปรียบไปดูหนทางนั้นงามดังหนทางในเมืองฟ้า
 5-3-18 **จัก**นับก็แลมีถ่าน
 5-3-20 ลูก... มาช่วย**จัก**นับแลมิได้
 5-3-21 **จัก**นับก็แลมีถ่าน
 5-3-37 เมื่อ**จัก**... คีลนั้น
 5-3-39 จึง**จัก**ยื่นมือมอบพระพุทธรูปทองนบทั้งพระปิฎกไตร...
 5-3-42 จึง**จัก**อธิษฐานว่าตั้งนี้ด้วย
 7-4-4 ในชั่วหน้าไซ้ **จัก**ได้ไปในรอกนั้นสักอัน
 7-4-8 แต่เมื่อหน้าว่าไซ้ ย่อม**จัก**ถึงแก่... อันตรายแล
 7-4-17 ในปีเถาะปีหน ไทยกัดเม้า**จัก**อมริดลัญญาเมื่อนั้นแล
 7-4-23 ต่างคนต่าง**จัก**...
 8-1-20 เมื่อที่แล้วก็**จัก**ได้... เป็นสมบัตินั้นแล
 8-1-25 อันว่าสมบัติทั้งสามอันนี้... **จัก**ได้แลมืออย่าเลย
 8-2-23 พอดังอิน**จัก**หลมอันไซ้
 9-1-23 และเรา**จัก**ไว้อาวาสธรรมารณอันมี... แก่ผู้ใดควาเป็น
 9-2-4 มหาสมณเถร **จัก**ใครมา... นนหนึ่ง
 9-2-5 **จัก**ใครมานบมาเห็นเราบ้าง
 10-2-14 ลา... ห่าหมื่นเฝ้าพระ**จัก**...
 10-2-20 ท่านเจ้าพันกระทำให้จะ ยังโพธิสัตว์ไซ้
 『石碑文集第3卷』
 38-1-12 **จัก**ใครขีดพระราชสีมานี้ตั้งมนษยธรรม
 38-1-22 ... เลยว่าท่าน**จัก**... ด้วยในขนาดในราชศาสตร์ธรรมศาสตร์แล
 38-1-23 และท่าน**จัก**ทอดลินไหม ดุงตั้งขโมยอันลักคนท่านและ ไปทันเอาออกจากเมืองนั้นแล
 38-1-32 ... เมือง... **จัก**บังคับให้เจ้าข้านั้นภัยอันกลัวพระ...
 38-1-35 ท่าน**จัก**ให้ไหมแลวันแลหมื่นพัน ไปจุงถึงห้าวัน
 38-1-37 ท่าน**จัก**ทอดลินไหมแก่มันผู้นั้น
 38-1-39 ... ท่าน**จัก**ไหมตนชูท่านโดยศักดิ์
 38-1-40 ในบ้านผู้**จัก**กล่าวนี้แล

- 38-2-1 ผีผู้ชอยขโมย**จัก**ไปและได้ด้วยขโมยผู้นั้น ไชรี
- 38-2-9 ท่าน**จัก**ให้โทษตั้งขนาดผู้ลักและขนาดอ่าลัก อันมีในพระราชศาสตร์ตั้งฤาไชรี
ท่าน**จัก**เอาโทษโดยนั้นแล
- 38-2-20 ท่าน**จัก**ให้โทษจลลิกขายา
- 38-2-21 และท่าน**จัก**ให้ใช้จูงลีนหนีลีนตั้งท่าน**จัก**ไหมขโมยนั้น
ท่าน**จัก**ทอดให้ใช้ลีนจ้าง
- 38-2-22 และ**จัก**ไหมตนขุมันโดยคักดियต
และเพื่อฤา **จัก**ให้ตั้งอัน
- 38-2-23 และตนจะส่งไปให้โดยประสงคฺลีนชื่อฤากิตี
- 38-2-24 ท่าน**จัก**ให้พันอาชญาท่านตั้งอัน
- 38-2-50 คือว่าพระราชกักต**จัก**ชอยห้อมบ้านห้อมเมืองแก่...
- 38-2-51 อันท่านเจ้าไทย**จัก**มักให้ผิดและไหมแก่...
- 40-0-7 อนึ่ง เพลาเมื่อใดสมเด็จเจ้าพระยา**จัก**ใครใจมาไหว้สมเด็จพระมหาธาตุกิตี
- 46-0-9 จึง**จัก**ให้นิมนต์ตนสมเด็จพระมหาศรีกิริติเจ้าเง่าพุทธางกูรตรุณพื้นลอกฝูงอริยะจา
สถานสถิระ
- 46-0-12 **จัก**ถวายอัญชลีน้อมนตนมัสการค่านับ
- 49-0-5 ว่าจะสร้างอารามถวายพระราชกุศลแก่พ่ออยู่หัวเจ้าธ
- 49-0-10 จะนิมนต์พระมหาเถรเจ้าไปเอาพรรษาในที่นั้น
- 49-0-12 และจะให้พระมหาเถรเจ้าธมาอยู่เอาพรรษาในที่
- 62-1-18 และผู้ใด**จัก**จมไปในจตุรบายนรกไชรี
- 62-1-21 วันท่านเป็นเจ้า**จัก**ถึงวันนั้น
- 62-1-38 **จัก**...ธ...ชน
- 62-2-2 จลองรองตืนภายใต้ให้ไปกล่าวพิจารณาการอัน**จัก**กระทำพระนั้น
- 62-2-13 เมื่อ**จัก**ใกล้รุ่ง
- 62-2-29 ผี**จัก**อุปมาไปตั้งมหาโพชชนตปฺราสาทนั้นตายแล
- 64-1-12 ผี**จัก**มีทิวริพยานไควว่า เรามักมากท่านให้มาก เรามักน้อยท่านให้น้อย
- 65-0-11 ท้าว**จัก**ปรารถนาเป็นพระพุทฺธตนหนึ่ง
- 65-0-12 ในกาลอัน**จัก**มาภายหลังหน้าอ
- 67-1-16 เพื่อ**จัก**ให้อารามอันนั้นมันต่อเท่าศาสนาพระเจ้าห้าพันปี
- 68-1-11 เมื่อจะตายมันหยาดน้ำไว้ข้ามัน
- 71-2-10 ใคร**จัก**เปรียบได้ทุกกำเนิดเป็นตุงกัลปพฤกษ์แก่สกลชนเทพคณา
- 71-2-13 บควร**จัก**คณณา
- 74-1-5 ยามเตร **จัก**ใกล้เที่ยงวัน

- 76-1-21 **จัก**ไผแก่นัย
 81-0-4 ราชทัณฑ์อันหนักนัก คือ**จัก**ถึงแก่อนั้นแท้จริงแล
 81-0-6 ให้เป็นที่อยู่ศิลาบาล ยัง**จัก**รักษาปานนั้น
 81-0-8 ทัณฑ์อันหนักนัก คือ**จัก**ถึงแก่อนั้นแท้จริงแล
 81-0-10 ให้เป็นที่อยู่ศิลาบาล ยัง**จัก**รักษาปานนั้น
 81-0-13 ให้เป็นที่อยู่ศิลาบาล ยัง**จัก**รักษาปานนั้น
 83-1-5 เรามจง**จัก**ให้บังเกิดมีเลย
 83-1-7 และเราได้รับเราก**จัก**ขอย้นำเราให้มีสุขชุกประการ
 84-1-2 เราจะสั่งไว้แก่เขาแก่พี่เรา
- 『石碑文集第 4 卷』
- 40-2-17 แม้จะว่าสวรูปล่วงอดมไซร์เป็นปรากฏรู้ทุก...
 40-2-21 ท่านจึง**จัก**ด่ากลแผน...อันนี้
 86-1-6 แล้วกูจึงจะตั้งตั้งกราชมาสเกณฑ์ ปี เดือน วัน คินฤกษ์พานาที่ ดิถี ฤกษ์มหรฐ
 86-1-9 **จัก**เอาราชการบมิได้
 86-1-18 มีศรีธราชจะใครสร้างอาราม
 86-2-21 จะมากายพวงหน้าโพ้น
 86-2-22 และจะเอาสัตว์ทั้งหลายข้ามพ้นจากโอฆสงสาร
 86-2-27 เพราะเจ้าไทยจะเอาสัตว์ทั้งหลายเข้าสู่นิพพาน
 86-2-30 ปลูกไม้ไผ่รอบต้นตาลลอน ไม้สาละสรพทกอัน จะพรรณนาบอมิได้เลย
 88-0-7 เพื่อ**จัก**ให้ขัดศาสนาพระพทธเจ้าให้รุ่งเรืองเมือหน้า
 88-0-12 **จัก**ดูชาวเจ้าสมณพราหมณ์พระจารย์ตนเป็นสรมุตสุภาพวสิกขากามแท้
 88-0-14 ก็ให้แจ้งฝูงใดเป็นโจรสงฆ์ **จัก**ให้ศึก
 88-0-26 หาก**จัก**ไปใหม่ในนรก...
 88-0-28 หากโทษ...ลงได้มีอัน**จัก**ไป...
 91-0-16 จะไปสู่อบายทุกข์เสียเปล่า
 92-0-6 แลให้สั่งหารหลายชีวิตเอาบุคคลซึ่งคิดอ่านจะยกย้ายจะฉ้อเอาข้าของพระไปและจะ
 ให้พ้นจากข้าพระ
 92-0-9 ซึ่งจะฉ้อข้าของพระไปแล้วนั้น
 94-0-2 **จัก**มักเลือกสัตว์ออกจากสงสารไซร์
 95-0-12 จึง**จัก**กระทำมหัจฉินอกฤษฏ์หน้าท่านกับเจ้าสงฆ์ทั้งหลาย
 95-0-15 แล้วลูกจึงจะตาย
 95-0-18 **จัก**ลดลงก็อดอกไม้เงินไม้ทองได้๕ดวง
 95-0-20 ผู้เป็นผิวจึง**จัก**ตายจาก

- 95-0-21 แล้วจึง**จัก**กระทำพระพุทธรูปปรุกพระศรีมหาโพธิ์
- 98-0-31 อันตนได้เพื่อจะไว้เป็นเสปียงอันอดมชสมบัติทั้งสามแห่ง
- 99-0-7 จึง**จัก**หื้อบ้านหื้อหมากหื้อนาตข้าว ค่า๙๐๐๐๐เบ็
- 102-1-17 ...**จัก**ใครกระทำพระพิหารสถานพระพุทธรูปเจ้าจุง...
- 106-1-7 เพื่อ**จัก**ใครข้ามจากสงสาร เมื่อเนียรพานที่มั่น
- 106-1-32 พนมร่าเฟิงอัน**จัก**เป็นบุญคุณ
- 108-0-3 ผิจักคนนาเอาอันพัน ไปแล้ว สองพันสี่สิบห้า
- 115-0-10 ทรัพย์เงินทองอยู่ใต้ฐานพระปฏิมากรเจ้าจะอยู่นั้น
- 115-0-11 ห้ามไม่ให้ผู้ใดจะปรารถนาเอาเงินทองนั้น
- 115-0-13 ท่านผู้นั้นจะไปรื้อสิ่งสรรคมา
- 『石碑文集第 5 卷』
- กัญจนซัดเทศาดก (แผ่นที่ 68)-0-3 ผิจักยกขึ้นบ่มีได้กายลน
- 『石碑文集第 6 卷第 1 号』
- 131-0-29 ใช้พระไทยจะปรารถนาสมบัตีบรมจักรจุลจักรท้าวพญาสามลราช
แลสมบัตินิพพานหามีได้ตั้งพระไทยหมยมั่น
พระบรมโพธิญาณในอนาคตกาลจะรื้อสัตว์ให้พ้นจากสงสารทุกข์
- 136-0-4 เราจะประพฤตีสัจธรรมทำบุญรักษาตติงจิตร์ปรารถนาพระนิพานธรรม
- 136-0-5 จะได้เป็นกังวลด้วยการซึ่งจะบำรุงกายแลกิจที่จะบริโภคนั้นหามีได้
- 136-0-7 แต่เมื่อนายกเฝ้าตัวนั้นจะได้ออกกล่าวแก่ญาติมิตรผู้ใดผู้หนึ่งให้รู้หามีได้
- 137-0-12 กระทำแปน พุทธบูชา ธรรมบูชา สังฆบูชา ไว้ในพระพุทธศาสนาเพื่อประโยชน์จะแลก
เอาพระนิพพาน
ให้สำเร็จ
- 137-0-13 แล้วจะได้เป็นที่ไหว้ที่บูชาแก่เทพามะนุษย์
- 137-0-14 สรรพสัตว์ทั้งปวงแล้วจะให้เป็นที่เล่าเรียนพระประริยัติธรรมวิปิตานารธรรม
- 137-0-15 ซึ่งมีศรัทธาแล้วจะได้เป็นที่ทำบุญให้ทาน
- 138-0-6 พระหฤทัยตั้งหวังจะเกิดขึ้นกำลังซึ่งสิ่งสรรพอะพะวันตะราย
อันจะเกิดแก่ไฟฟ้าประซากรให้ราษฎรรอยเย็นแปนศข
- 138-0-7 เพื่อจะมีให้หมูประจามิตรเข้ามาเยี่ยมพระบวรพุทธศาสนา
แลจะมีให้มีภัยแก่สมณะพราหมณ์อะนาปะราชราษฎรในแคว้นแคว้นแต่พระราชา
อาณาจักรได้
- 138-0-8 เปนที่สมควรจะสถาปะนาพระมะหาเจติยะถานบันจุพระบรมธาตุไว้
หวังจะให้เป็นที่ไหว้สะการบูชาแก่นานาประเทศ
- 138-0-9 อันมาสู่พระบรมโพธิสมภารเปนาการพระราชาทุกสโกษชราชสืบไปกว่าจะสิ้นกัลปะสาณ

- 138-0-18 ปลงพระไทยแต่จะให้สำเร็จ
- 138-0-19 แก่พระสรพรพญโพธิญาณจะรื้อชนลัทธิให้พ้นจากสงสารทุกข์
- 138-0-25 จะได้ตริตระองกระทำองการกฤต
- 139-0-7 จะได้ไปมนัศการอะนุโมทนาส่วนกุศล
- 139-0-10 จึงคอยไปเที่ยวตามอภัยไสยก็จะได้ผลานิสงษอะนณะอนันตนัก
- 139-0-11 จะนับมากกว่ามาก ทาจะไปก็จนย่างท้าวก้าวไป
- 139-0-12 กุศลก็ได้ทุกๆก้าวกว้างจนถึงเข้าเนมัตการ
- 140-0-6 บันดาที่จะได้ไปมานมัตการพระพุทธปฐมานี้
- 140-0-7 แล้วจะได้อนุโมทนาส่วนกุศล
- 140-0-8 ก็จะได้ผลานิสงษแต่ก่องบุญอันสำเร็จในเขตรอนพิส
- 140-0-9 เปนอเนกอนันตนักจะนับจะประมาณมิได้
- ตั้งแต่คิดว่าจะไปแล้วย่างท้าวก้าวไปกุศลก็จะได้ทุกๆก้าวเจริญขึ้นจนจะถึงเข้ามัตการ
- 140-0-10 เมื่อได้บุญขานมัตการแล้วผลานิสงษแห่งกุศลก็จะเปนนอดยิ่งวิเสศประเสริฐนัก
- 140-0-11 การจะเป็นดังนี้หามีได้เลยทีเดียว
- 140-0-12 ถ้าสงไสยคิดจะชุดก็จะเหน้อยแรงเสียบาปเสียเปล่าเปนมั่นคง
- หวังพระเหตุทัยจะให้เป็นที่บูชาของเทพดา มนุษย์แลพระภิกษุสงฆ์สามเณรสี่ปฤษทั้งปวง
- 140-0-30 ยังจะคงประดีศฐานอยู่ ฤาจะชำระชุดโทษมทำร้ายหายหักไปเสียแล้วประการใด
- 140-0-32 จึงได้ทำไว้เป้นแต่แทนปูน ไม่สู้งามดีแลจะไม่ถาวรยั่งยืนนาน
- 140-0-33 ครั้นจะประดับประดาให้ประณีตมากไป ก็เป้นของอยู่ไกลเปลี่ยนนักไม่มีผู้ใดรักษา
- 143-0-9 ไททรงเมืองก่อกำแพงขึ้นไว้จะได้เป้นขานพระณคร
- 143-0-10 เขื่อนเพชรเขื่อนขັນมั่นคงไว้แห่งหนึ่งแล้วจะได้ป้องกันสมณชีพพรหมอนาประชาราษฎร
- 143-0-11 พระพุทธศาสนาจะได้ถาวรทอนหาพรพระวษา
- 144-0-2 หามิอันใดที่จก่าบงรูปพระปติมากอนโม
- 144-0-5 หามิผู้ใดที่จะปาตีสงษระณะไมทพรพระอจารดีกับทานคร้วดำวัดจันกับบข่า
- 147-0-1 แต่ว่ายอยู่ไกลคนจะไปยาก ด้วยว่าทางที่จะไปนั้นกรงก็มีอ้อมก็มี
- 148-0-1 แต่ว่าจะไปให้ถึงฝั่งนั้นยาก
- 148-0-2 ยากที่จะห้วยข้ามให้ถึงฝั่งได้
- จึงมีบุรุษหนึ่งฉลาดในการที่จะแต่งเรือ
- ได้มีความเอนดูแก่หมุกนจะให้ข้ามถึงฝั่งสำราน
- 149-0-2 ไม่มีอบายที่จะหาเงินทองเลี้ยงชีวิต
- 149-0-4 แล้วประธานธรรมเทศนาข้อประฏิบัติเป้นอบายที่จะให้สัตตนั้นพ้นจากสงสารวัฏ
- 153-0-4 พระองค์เป้นพนักงานจะรักษาให้หายได้
- 157-0-4 รถเปรียบเหมือนข้อสัมมาปฏิบัติ อันจะนำสรรพสัตตไปสู่ถิ่นที่เกษมจากโยคธรรม

神田外語大学紀要 第 19 号

- 158-0-4 จึงเที่ยวดูหาที่ไชยกุมิให้ส้มควน **ที่จะตั้งป้อมแลปรากการเมือง**
เห็นที่เนินวงเป็นที่ไชยพุมควน**จะสร้างเปนเมือง**
- 160-0-1 เราผู้มีพินินหาน ชำนานในอุปเทษ วิเสศในคติโลกคิธรรมสรพจะรอบรู้ทุกสิ่ง ปัญญา
ยิ่งทุกอย่าง
ถึง**จะ**ไปพรางวางชมทริพย
- 160-0-2 **จะถูก**ลับฉันทโคกคิ **ถึงจะมี**ก็แจจใจ **ถึงจะหา**ไม่ก็รู้
- 160-0-5 ไพล่รค**จะ**เผาผลาญ ยมพบาล**จะ**ทำโทษ พระ**จะ**โปรดก็บอได้
- 160-0-11 สัปรษผู้มีสทาช่วยชอมแซมมออย่าให้ผาผนึ่งหลังคาแตกข้าวขำรดริ**จะ**ได้ถาวรไปห้าพันปี
- 162-0-6 **จะ**ขอบูรณะปฏิสังขรณ์สืบต่อไป ขอบุญญาบารมีมหาบพิตรเป็นที่พึง
สร้างไว้สำหรับพระพุทศศาสนา กว**จะ**ถ้วนห้าพัน...
- 162-0-7 **จะ**ขอปีญญาสืบต่อไปในพายภาคหน้า
- 168-0-3 แลใครๆทั้งปวงที่มาถึงที่นี่ **ถาจะ**อยู่ในที่นี้ให้ทราบว่
- 168-0-7 ควที่พระสงฆสมณเณรที่อยู่ในพระอารามนี้**จะ**ปรพฤตืตาม
- 168-0-11 แล**จะ**ขึ้น ไปบนพระตำหนักนั้นนั้น อย่าเลยทีเดียห้ามเปนอันขาด
- 174-0-2 ถ้าใครไม่เชื่อ ก็**จะ**ว่าข้าพระเจ้าปด ถึง**จะ**ว่าอย่างนั้นก็ตามแต่**จะ**ว่
- 174-0-3 แต่เห่นว่เกลือก**จะ**เปนคนเปนประโยชน์
- 174-0-5 ถึง**จะ**ไม่เครงครัดนักก็ดี
- 174-0-8 ถึง**จะ**ทำกระทั้งกระทอก
- 174-0-9 เอาเอสจ้อออก **ถาจะ**จับ**จะ**กอดลงเกินข้างในข้างนอกอย่างไรก็ดี
- 174-0-10 ใ้ชีวิตกไปว่าใคร**จะ**มาอยู่ข้างนำจะเห่นที่เปนทวงที
แล**จะ**จะทำเล่นตามความปรารถนาตามประสาเถ่นๆวัดๆะย่ำมั่ง
- 176-0-8 ทรงพระราชดำริ**จะ**ให้เริ่มมหกรรมการฉลองในเดือน๓ข้างขึ้น
- 178-0-5 คว**จะ**เปนที่ชื่นชมยินดี
- 179-0-8 เรื่องต้นเดิม**จะ**ทรงพระปรารภสร้างพระพุทธรูปนี้
- 179-0-12 คว**จะ**ยุบหลอมไปซื้อจ่ายเปนอาณาประโยชน์
- 179-0-16 ควที่อ้ายผู้ร้าย**จะ**ลักพระพุทธรูปองค์นั้น ไปก็พเอินให้แคล้วคลาดถึงสองครั้งทั้งคู่ชุดได้
- 179-0-23 คว**จะ**มีสิ่งซึ่งเป็นที่สำคัญสำหรับเปนที่ระถูกสืบไป
- 179-0-34 ผู้ซึ่งมาถึงตำบลนี้ได้เห่นพระพุทธรูปนี้รัตนตราย
จะได้รูกถึงพระเดช พระคุณ พระเกียรติยศ ในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าอยู่หัวสืบไป
- 180-0-9 **ถาจะ**เรียกให้ต้องตามพระนามว่
- 180-0-17 ใ**จะ**จะมีพระราชหฤไทยเลื่อมใสนับถือศาสนาอื่นนอกจากพระพุทศศาสนานั้นหามีได้
- 180-0-18 พระราชดำริห่ในพระราชประสงค์ **จะ**ทรงบูชาพระพุทศศาสนาดวัยของแปลกประหลาดแล
เพื่อ**จะ**ให้อาณาประชาราษฎร์ทั้งปวงชมเล่นเปนของประหลาด

- 180-0-19 มีโรงที่ทำบุญถวายจะเรียกว่าการเปรียญหลังหนึ่ง
- 180-0-23 เพื่อให้ราษฎรชาวนาจะได้บูชามัตการตั้งสัตยาธิษฐานขอฝนในต้นฤดูทำนา
- 183-0-10 จัดการตั้งพระราชพิธีที่จะหล่อพระพุทธรชินราชขึ้นใหม่
- 186-0-8 ควรจะตั้งตรงทิศนา ทิศหลัง พระอุโบสถ
- 186-0-9 ต่อเวลามีผู้ต้องการจะอธิษฐานบูชา
จะเชิญมาตั้งตามทิศบนเตียงตั้งอาสนอันใดก็ได้
- 186-0-11 สำหรับพระสงฆ์สามเณรในพระอารามนี้จะได้เล่นเรียนพระปริยัติธรรม
ซึ่งจะมาอยู่ในพระอารามนี้รูป
- 186-0-21 บ้านที่ได้เป็นอุปการาโรปนิไสย
- 186-0-22 อดทนให้ได้ขงโอกาสเพื่อจะแสดงบันลือถึงที่สุดสังสารทุกข์โดยง่าย โดยเร็ว
ความทุกข์ทั้งปวงจะดับสนิท
ซึ่งเปนเหตุจะให้เห็นช้ำอยู่ในสังสารทุกข์ จงอย่าได้มี
ถึงจะมีบ้างก็ให้พลันอันตรธานหายโดยเร็วเทอญ
- 187-0-4 ฤาซึ่งจะมาแต่จตุรทิศทั้งสี่สืบไปภายนา
- 187-0-7 ข้าพเจ้าคิดจะใคร่สร้างเป็นพระอารามน้อยๆ
- 187-0-11 ด้วยมีความประสงค์จะบูชาพระพุทธรศาสนา
- 187-0-12 เพื่อจะให้อาณาประชาราษฎร์ทั้งปวงชมเล่น
- 187-0-13 ไซจะนิยมยินดีเลื่อมใสทริศาสนาอื่นนอกจากพระพุทธรศาสนานั้นหามิได้
- 187-0-30 ฤาซึ่งจะมาแต่จตุรทิศทั้งสี่
- 188-0-19 เมื่อวันซึ่งจะได้ตรัสก่อนตรัสมโหฬารณนำตักยวณนี้๓กระเบียด สูง๑๒นิ้วทั้งถาน
- 188-0-30 ควรจะมีสิ่งซึ่งสำหรับระฤกถึงพระเกียรติยศอยู่ในเกาะบางปอนนี้
- 189-0-8 ซึ่งอยู่ในพระอารามนี้ ฤาซึ่งจะมาแต่จตุรทิศทั้งสี่
- 189-0-11 ด้วยมีพระราชประสงค์จะให้เปนพระอารามสำหรับพระราชวัง
- 189-0-17 ซึ่งมาแล้วแล้งก็มาแต่จตุรทิศทั้งสี่ในภายนา ได้อาไศรยกระทำสังฆกรรมน้อยใหญ่
- 190-0-2 สังเขตเวลาพระสงฆ์จะลงสวดมนต์ในโบสถ์
- 190-0-4 ซึ่งเป็นวันพระสงฆ์จะทำโบสถกรรม
- 190-0-6 ฤาเวลาบายเมื่อจะมีเทศอิกคราวหนึ่ง
- 190-0-7 ตามที่จะว่าต่อไปข้างล่างนี้
- 190-0-8 ผู้ที่จะตีระฆัง ให้ฟังกำหนดว่า ถ้าจะตีระฆังเวลาพระสงฆ์จะลงสวดมนต์ เข้าก็ตีเอนค้ำกิติ
- 190-0-9 ให้ช้กระฆังเตือนเสียดคราวหนึ่ง ก่อนนำเวลาที่ลงสวดมนต์ครึ่งชั่วโมง
- 190-0-11 ซึ่งพระสงฆ์จะสวดปาฏิโมกข์
- 190-0-12 ถ้าจะช้เวลาวนรุ่งแลเวลาพระอาทิตย์ตกให้ช้กเป็นระย๓คราวทั้ง๒เวลา
- 190-0-14 ใใหญ่จะช้ในวันธรรมสวณะเวลา เข้า บาย ให้ช้กเตือนล่วงนาคราวหนึ่ง

神田外語大学紀要 第 19 号

- 190-0-18 ถ้านคนไม่พอซักทั้งดใบ จะซักแต่ใบใหญ่เหมือนวันธรรมสวะนะทั้งเวลา เข้า คำ ก็ได้
『石碑文集第 6 卷第 2 号』
- 191-0-14 จะทำบุญแล้ว
- 191-0-15 จะพูดเท็จให้เป็นบาปทำไม
ด้วยสำคัญว่าจะได้ทองเงินของมีราคาละเลย
- 191-0-16 เพื่อจะได้จำเรียกกุศลราศีเทอญฯ
- 191-0-24 จะได้ทรงปฏิญาณว่า
- 191-0-27 บันดาที่จะได้เป่นอการปนิสไสยอดหนนให้ได้ของโอกาส
เพื่อจะเสดงถึงที่สดงสารทุกภัยทั้งปวงโดยเราโดยงาย
- 191-0-28 ความทุกขทั้งปวงจะดับด้วยประการใดของงได้ตั้งนั้น
สรรพวิบัติทั้งปวง ซึ่งเป็นเหตุจะให้เน้นช้ำอยู่ในสงสารทุกขงอย่าได้มี
ถึงจะมีบ้างก็ให้พลันอันตรธานหายเทอญ
- 191-0-29
- 192-0-7 ถ้าวจะเล่าเรียนว่า
- 192-0-8 จะว่าดั่งนี้ก็ได้
- 192-0-10 เหนจะได้มาแต่ในแผ่นดินมัชฌิมประเทศคราวเดียวกันกับพระบรมธาตุ
- 192-0-11 เพื่อจะให้เป่นประโยชน์แก่มนุษย์ทั้งหลายต่อไปภายนำ
- 192-0-12 ถ้าวจะแปลเอาความก็ได้ทั้งสองอย่าง
- 192-0-13 เป่นของโบราณ ไม่ควรจะนับถือ
จะว่าที่จริงที่แท้คนโบราณท่านใกล้เคียงต่อพระพุทธเจ้าแล
- 192-0-14 ควรที่ท่านทั้งหลายจะเล่าจะเรียนให้จำไว้จะได้สวดมนต์ภาวนา
จะมีอานิสงษคุณในประจจุบันแลอนาคตเป่นบุญเป่นกุศลมาก
- 192-0-17 ถ้าวจะอธิบายว่า
- 192-0-19 จะตัดให้เหนเป่นสองส่วน
- 192-0-21 ถ้าวท่านผู้ใดจะใคร่ทราบพระคาถาพระปฏิจจสมุปบาท จงดูเอาในที่นี้เทอญฯ
- 193-0-7 จะทำบุญให้ทานก็ยกไป
- 193-0-9 มีความปราธนาจะใคร่ได้พระสงฆ์คณะธรรมยุติกายนั้นมา
แล้วจะให้สมประสงค์ท่านทั้งหลายชายหญิงทั้งปวงถือชอบใจดั่งงว่าแล้วนั้นด้วย
- 193-0-11 การจะปลูกสร้างขึ้นใหม่ด้วย
จึงได้คิดจะทำเจดีย์ฐานแลธรรมสภาแลวิหาร
- 193-0-13 ไม่ควรจะยกเอามาถวายเฉพาะเป่นของพระสงฆ์คณะธรรมยุติกายเป่นที่พิเศษได้
เหนว่าจะเป่นทำให้เสียประโยชน์แผ่นดินไป
- 193-0-19 เพื่อว่าในที่กำหนดไว้จะสร้างพระเจดีย์
- 193-0-20 แลที่ตั้งพระปฏิมากร เนื้อที่เท่าใด พระเจดีย์แลขุกระชิวบจะได้ตั้งลงที่เท่าใด

- 193-0-23 ขุกระซีแทนพระพุทธรูปจะได้ตั้งลงที่เท่านั้น
 ก็ผู้จะได้อยู่ได้บริโภคยี่ที่นั่นไปนั้น
 193-0-26 จะอยู่ในที่นี้ไม่ได้
 193-0-27 ใครจะใคร่จำศีลภาวนา ก็จงมาจำศีลภาวนาตามควร
 193-0-28 ถ้ายิ่งยืนยั้งคงซีพอย ก็จะทำสมาธิสร้างทำพระเจดีย์
 193-0-29 จนบริบูรณ์ทุกอย่างเต็มตามประโยชน์ที่พระสงฆ์จะบริโภคอยู่อาไศรย
 193-0-30 ถ้าพระเจ้าแผ่นดินในอนาคตไม่โปรดจะต้องประสงฆ์ที่นี้ใช้ในราชการแผ่นดิน
 193-0-32 ซึ่งการจะเอาที่นี้เป็นที่หลวงใช้ในราชการได้
 ถ้าจะโปรดให้เป็นวัดที่อยู่พระสงฆ์พวกอื่นเหล่านี้ก็เหมือนกัน
 193-0-33 จึงจะเปลี่ยนให้พระสงฆ์พวกอื่นหม้ออื่นอยู่ได้
 193-0-34 ก็จะเป็นปัสัยหาอาหารกินนทานไป
 193-0-48 จะห้ามบุญให้ทานก็ยากไป
 193-0-50 มีความปราฐานจะได้พระสงฆ์คณะธรรมยุติกนิกายนั้นมา
 193-0-52 การจะปลูกสร้างขึ้นใหม่ด้วย
 193-0-54 ไม่ควรจะควรจะยกเอามาถวายเฉพาะเป็นของสงฆ์คณะธรรมยุติกนิกายเป็นที่พิเศษ
 ได้เห็นว่าจะเป็นทำให้เสียประโยชน์แผ่นดินไป
 193-0-61 เพื่อว่าในที่กำหนดไว้จะสร้างพระเจดีย์
 เนื้อที่เท่าใดพระเจดีย์แลชุกรจะซีรอบจะได้ตั้งลง
 ที่เท่าใดขุกระซีแทนพระพุทธรูปจะได้ตั้งลงที่เท่านั้น
 193-0-64 ก็ผู้จะได้อยู่ได้บริโภคยี่ที่นั่นไปนั้น
 193-0-67 จะอยู่ในที่นี้ไม่ได้
 193-0-68 ใครมีศรัทธาจะปฏิบัติมัตการพระเจดีย์ ก็ลงมาปฏิบัติมัตการเกิด
 193-0-69 ใครจะใคร่จำศีลภาวนาก็จงมาจำศีลภาวนาควรแก่ความเลื่อมใสเทอญ
 จะว่าวัดสำหรับพระสงฆ์ทั้งแผ่นดินไม่ได้
 193-0-70 จะผูกในบ้านก็ได้ที่ของใครก็ได้
 193-0-71 เพื่อจะให้เป็นที่มัตการมหาพิทลิมมา
 193-0-72 เพื่อจะให้เป็นที่มัตการที่สวดสมมติในท่ามกลางรวม๑๐๐ต้นนี่
 193-0-73 เพื่อจะให้เป็นที่มัตการในทิศทั้งแปด
 193-0-74 เพื่อจะได้สมมตลิมมา
 204-0-5 จึงดำริหว่าจะได้ถวายชนะอันได้รับ
 205-0-6 แล้วทูลมัตการคิดจะให้ภิกษุพุทธบรลัษแปรปรวนด้วยโลหะโทษะ
 205-0-8 ทูลมัตการไม่ได้ของจะประทุษร้าย
 205-0-9 ในภัทรกัลป์นี้เขมภิกษุจะได้เป็นพระพุทธรูปโคดมแล

- 207-0-2 คิดจะออกบรรพชา
207-0-9 โชติบาลภิกษุจะได้เป็นพระพุทเจ้าทรงพระนามว่าพระโคดมแล
209-0-2 เพื่อจะประภักดิ์ถวายทานแก่พระพุทเจ้าวิสลีกับทั้งพระสงฆ์สาวกสามเฝ้า
209-0-4 ในกัลป์ที่๙๑พระยาอตุลนาคราชนี้จะได้เป็นพระพุทเจ้า
210-0-8 ในกัลป์ที่๓๑พระเจ้าอรินทมะจะได้เป็นพระพุทเจ้า
211-0-8 ในกัลป์ที่๓๑พระสุทัตตภิกษุนี้จะได้ตรัสเป็นพระพุทเจ้า
212-0-1 ภิกษุผู้จะถือปึงสกุลพึงสมทานว่า
212-0-2 ถ้าจะถืออย่างออกกฤษนั้นแถบผ้าป่าเข้ามาทำไตรจีวรก็ได้
212-0-3 แลกองยากเยื่อควรจะทำ
212-0-4 นำมาไว้แทบเท้าก็ควรจะทำไตรจีวรได้ฯ
212-0-6 ก็ไม่ควรแก่ภิกษุจะพึงรับ
213-0-4 จะสงฆ์หาที่กำบังอายด้วยขุ่มน้ำ
214-0-1 ภิกษุผู้จะถือปึงนทปาทิกจรดงค์
214-0-3 เพื่อจะใส่บาตรก็รับโดยสมควรเสกขยัมภัญญัติ
214-0-6 ถ้าห้ามวันหลังไม่ควรจะอยู่
215-0-3 เรือนนาเรือนหลังจะใส่ทานไม่รับฯ
ทายกเรือนนั้นจะรับเอาบาตรไปก็ควรฯ
215-0-5 เขาจะไปใส่บาตรในอารามก็ไม่ควรรับ
216-0-5 มีผู้เอาของมาเพิ่มให้ก็ควรรับฉันไปกว่าจะล่ำเรثرة
217-0-5 ของที่อ่อนควรจะด้วยมีมือข้างหนึ่งได้ก็ควรฉันได้ฯ
217-0-6 ของมืออยู่ในบาตรเท่าใด ก็ควรจะหักมือออกฉันได้เท่านั้นแลฯ
219-0-5 เมื่ออยู่ป่าจะมาพึงธรรมจะเอาอรุณขึ้นก็ควร
221-0-5 ผีวาฝนตกในระหว่างทางจะเข้าอาโศรยรมไม้ศาลาภาที่ต่างๆก็ควรรแล
222-0-2 ท่านจะได้ช่วย
222-0-3 เมื่อจะไปนั้นถึงมัชฌิมะยามจึงไปเข้าปัจฉิมะยามพึงมาสู่อากาศ
222-0-5 กลางคือจะได้ไปไม่มีความสดุ้งหวาดเสียว
223-0-4 ที่จะไปแล้วก็ไปอยู่ตามลำดับพรรษาฯ
225-1-18 จึงทรงพระราชดำริห์จะใคร่สถาปนาขึ้นใหม่
225-1-23 แลจะได้เป็นปัจฉิมะยามให้อุปบัติพบปะกันสืบไปเบื้องหน้า
225-1-27 แลเป็นโอกาสอันดีที่จะได้ทรงสนองพระคุณ
225-1-28 ซึ่งจะเป็นประโยชน์ความศุขแต่พระองค์ท่านในภพนี้แลภพหน้า
225-1-29 จะทรงปฏิสังขรณ์พระอารามนี้เป็นแน่แล้ว
225-1-32 จะได้บำเพ็ญพระกุศล

- ทรงรับ**จะ**ปฏิสังขรณ์พระอารามนี้ฯ
 225-3-7 ซึ่ง**จะ**ทำมหารมณลงพระอาราม และขยายพัทธสีมา
 225-3-10 มอบถวายให้ทรงจัดการมหารมณที่**จะ**ลงลงทั้งปวงทั่วไป
 225-3-13 ซึ่งนายช่างยัง**จะ**ทำขาดค้างไว้อันใดบ้าง
 225-4-32 ยังต้องเวียนนอนอยู่ในสงสารศากร**จะ**แสดงจอบัติ
 225-4-37 กว**จะ**ได้ลงพันเขตมฤตยูราช
 227-2-10 ไม่รู้ไม่เที่ยงธรรม **จะ**ถึงทัน ณ วันใด
 227-2-11 ธรรมดาสามัญมรรค **จะ**จำเอน**จะ**จำไป
 227-2-13 จอมภพทรงปรารถนา **จะ**ไว้ที่ระฤกวาง
 227-4-2 **จะ**ดำรงศฤษย์ที่ระฤกมี
 232-0-7 จนก่อนน**าจะ**สิ้นพระชนม์๓วัน
 233-0-2 อนุสสาวรีย์นี้ บิดามีฤทธิวิธ สฤติไว้**จะ**ไว้จิน คนานสร
 233-0-5 อบัติมี**จะ**มาดับ
 233-0-7 กระนั้นรู้ก็ยังมีหวัง **จะ**ให้ยับยตัวนตาย
 233-0-14 **จะ**เหลือแต่เสนหีใน อราพอบแผกผัน
 233-0-15 **จะ**ภูกกรักลักโคก สฤติยไว้**จะ**หนึ่งวัน
 236-0-1 เพื่อ**จะ**ได้เป็นที่ไหวที่บูชาแก่เทพดาแลมหาชนลับปฤษทั่วไปทั้ง๕ทิศ
 238-0-4 **จะ**ได้นำสัตว์ให้ข้ามวิภูสงสารให้ถึงอมตมหานิพพาน
 การซึ่งเปนราชประเพณีอันควร**จะ**ยกมาทำในวันนี้ได้
 239-0-1 จึงทรงพระราชดำริ**จะ**สร้างท้องพระโรงขึ้นใหม่แทนท้องพระโรงฝ่ายบูรพทิศ
 การที่**จะ**สร้างพระที่นั่งอนันตสมาคมนี้
 243-1-17 แต่เห็น**จะ**คอนไปข้าง๑๒๗๖มากกว่า
 243-2-11 ไม่ควร**จะ**มีเวลาเสด็จออกมาประพาศเหมือนในชั้นต้นๆ
 244-0-12 ในทางที่**จะ**ทำนบารุงพระราชอาณาจักรให้สถิตยสถาพร
 244-0-18 ก็**จะ**อาจทรงสละแลความสุขสำราญพระราชทานไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินได้
 245-0-3 **จะ**ได้ไม่หมายแต่ว่ามีใจมุ่ง
 245-0-15 แต่**จะ**ลิมมีศรีหอนได้
 245-0-18 **จัก**อ้างอันใด
 245-0-19 ลึงซึ่ง**จะ**คงจะดีกว่าแล้ว
 246-0-32 แลความทุกอัน**จัก**เกิดขึ้นในทุกคติอบายนัน
 247-0-7 แต่**จะ**ได้ถ่ายเดียว
 247-0-26 สมควรที่**จะ**ได้รับทรัพย์มฤตก
 247-0-41 ก็ควร**จะ**ปฏิบัติเจ้าด้วยสถานทั้ง๕บ้าง

神田外語大学紀要 第 19 号

- 247-0-45 ก็ควรจะอนุเคราะห์ลดหย่อนด้วยสถานที่บาง
247-0-47 บอกทางที่จะดำเนินถึงที่มีอารมณ์อันดี
248-0-2 จักแสดงในบรมมัตถ์ว่าด้วยสมณะแลวีปัสนา
248-0-3 สาธุชนจะพึงบำเพ็ญให้เกิด มี ขึ้น ได้ด้วยภาวนาอันใด
248-0-13 ตัวจำจะต้องวิโยคพรัดพรากจากสัตว์
248-0-19 กลบตรผู้มีศรัทธาจะเจริญวิสุตนา
248-0-20 บัดนี้ จะแสดงธรรมที่เป็นอารมณ์ของวีปัสนาแลวิธีที่จะเจริญวีปัสนานั้น
248-0-39 ก็คงจะติดสันดานต่อไปในเบื้องนำ
249-0-3 อยากจะให้ตนฤาผู้ที่เป็นที่รักของตนได้ความสุขอย่างเดียวกันนั้น
249-0-5 ผู้ที่ประพฤติจึงจะมีความสุข
249-0-6 ถึงความสุขจะเกิดขึ้นบ้างก็แต่สุขที่อย่างต่ำอย่างเลว
249-0-7 แลความสุขนั้นก็คงจะไม่ควรยึดยาวเป็นไปนาน ภายหลังก็จะหายกลายกลับเป็นทุกข์ไป
ถ้าจะว่าโดยแท้แล้ว
249-0-11 ผู้ที่ประพฤติชั่วนั้นก็คงจะไม่ได้ความสุขเลย จะได้แต่ทุกข์สวนเดียวเป็นแท้
250-0-6 จะเป่นประโยชน์ความดีความเจริญแก่ตน
250-0-18 จึงจะเห็นโทษแห่งบาปอกุศลที่ตนกระทำ
251-0-3 เพราะมโนหทัยมีวิสัยที่จะแสวงหาวิชาความรู้เป็นที่พึงแก่ตนได้
251-0-4 สัตว์เดียรฉานไม่มีวิสัยที่จะแสวงหาวิชาความรู้เป็นที่พึงแก่ตน
251-0-6 ก็แทบจะเอาตัวรอดไม่ได้
251-0-10 ผู้ที่เป็นมนุษย์ควรจะเรียนให้รู้วิชาเป็นที่พึงแก่ตนไว้
ควรจะเรียนให้รู้หนังสือเลขในภาษาของตนก่อน
251-0-11 จะได้ทราบเรื่องต่างๆแลวิชาต่างๆโดยง่าย
251-0-13 อนึ่งพึงรู้จักสิ่งควรจะทำแลไม่ควรจะทำ
ทำสิ่งไรจะได้เดือดร้อน ณ ภายนำ สิ่งนั้นไม่ควรจะทำ
251-0-14 ทำสิ่งไรจะไม่เดือดร้อน ณ ภายนำ สิ่งนั้นควรจะทำ
พึงเว้นสิ่งไม่ควรจะทำนั้นเสีย ทำแต่สิ่งซึ่งควรจะทำนั้น
251-0-15 อนึ่งพึงรู้ตนว่า จะต้องรับผลแห่งบุญเลบบาปที่ตนได้ทำไว้โดยแท้แล้ว
251-0-18 จะว่าแต่นามรูปเป็นตัวอย่าง
251-0-24 เป็นของที่จะเรียนวิชาเป็นที่พึงแก่ตนได้
252-0-3 แต่จะว่าถูกต้องทีเดียวก็ว่าได้
252-0-6 จะว่าถูกต้องก็ว่าได้
252-0-7 จากเครื่องโสโครกที่จะทำสันดานให้เศร้าหมอง
253-0-7 ตังบุคคลกล่าวคำเท็จเพื่อจะล่อเสียดีให้ผู้ที่ร่วมรักผิดใจกันเป็นต้น

タイ語の非現実モダリティマーカ

- 253-0-8 เพราะจะทำให้ขาดความสามัคคีแก่กันและกัน
253-0-10 ผู้นั้นก็เลยละความชั่วประพฤติดแต่ความดี
253-0-12 ถึงผู้นั้นก็เชื่อตามคำจริงนั้น
253-0-13 ถึงจะมีประโยชน์ได้บ้าง
253-0-14 คำเท็จนั้นก็จะไม่เป็นประโยชน์แก่ผู้มันต่อไป คือ ผู้มันจะกลับทำความชั่วได้อีก
253-0-16 จะพึงใช้ปัญญาใคร่ครวญตามเหตุผลที่ประกอบด้วยประโยชน์อย่างเดียว
253-0-17 จึงจะชอบ
253-0-18 ควรจะเชื่อได้
253-0-19 ความเชื่อนั้นจะให้ผลเป็นทุกข์บ้างเป็นสุขบ้าง
253-0-20 ควรที่ผู้แสวงหาความสุขจะใคร่ครวญด้วยปัญญาว่า
253-0-21 ก็จะเป็นที่พึงแห่งความสุขในเมืองนาฯ
254-0-2 ควรจะแสวงหาความจริง
254-0-10 เพราะไม่สามารถจะห้ามได้จริง
254-0-22 ควรจะยินดีแล้วตั้งอยู่ในความจริงนี้ จะพ้นจากทุกข์สิ้นได้จริง
255-0-2 ก็ไม่มีใครอยากจะได้ยิน
255-0-3 ก็แต่ไม่มีใครจะมีใครคิดชวนชวหาอบายเพื่อจะกำจัดทุกข์
255-0-5 ความดับทุกข์จะพึงมีด้วยอบายอย่างไรจึงมาหลงแสวงหาความสุขในกองทุกข์
255-0-7 เมื่อเป็นอย่างนี้จะได้ความสุขมาแต่ไหน ข้าจะได้รับความทุกข์ทวีมากขึ้นเสียอีก
255-0-8 จะพึงศึกษาให้รู้จักที่เกิดของทุกข์แลเหตุแห่งทุกข์แลความดับทุกข์แลหาอบายเครื่องดับทุกข์ให้ถ้วนแท้
255-0-10 จึงจะได้ความสุขดังความปราดถนา
255-0-20 กว่าจะสิ้นความหวัง
255-0-23 จะพึงศึกษาให้รู้ทั่วถึง
255-0-24 จึงจะประสบสุขอันไพบูลย์ดังความประสงค์
ซึ่งจะมาแสวงหาความสุขในกองทุกข์นั้น ไม่ได้เลยเป็นแน่
255-0-25 ข้าจะทวีทุกข์ให้เกิดมากขึ้นโดยแท้
255-0-25 ข้าจะทวีทุกข์ให้เกิดมากขึ้นโดยแท้
255-0-26 มาพยายามเกาด้วยเล็บด้วยประสงค์จะให้หายคัน
256-0-2 แลคิดจะหลบหนีความทุกข์ด้วยกันทุกคน
256-0-4 แต่ศุขที่ยังไม่มาถึง จะไม่มาถึงตน
256-0-5 ที่มาถึงตนได้เสวยอยู่แล้วนั้น จะเคลื่อนพ้นจากตนไปเสีย
256-0-6 แลสดุ้งใจคิดจะหลบหนีทุกข์ที่ยังไม่ถึง
ไม่อยากจะให้มาถึงตน

神田外語大学紀要 第 19 号

- 256-0-7 ที่มาถึงตนได้เสวยอยู่แล้วนั้น อยากจะให้สาบสูญพ้นจากตนไปเสียโดยเร็ว
- 256-0-12 ก็แต่เมื่อจะรวมความถือของประชมชนลง คงเปนสองอย่างเท่านั้น
- 256-0-16 เราจะ ได้ศข ได้ทกข ก็เพราะพระเจ้าบันดานให้ทั้งสิ้น
- 256-0-17 ผู้ที่ทาดิก็จะได้รับศขซึ่งเป็นผลของความดี
- 256-0-18 ผู้ที่ทาชัวจะต้องรับทกขซึ่งเป็นผลของความชั่ว
- เราจะ ได้ศข ได้ทกข ก็เพราะความประพฤติของตนเอง
- 256-0-20 จึงจะเป็นการดีการชอบ
- 256-0-22 จะหยิบยกแบ่งปันให้ผู้อื่นบ้าง
- 256-0-24 ควระจะเคารพนับถือพระพทธเจ้า
- 256-0-25 จึงจะเป็นทางมาของความศข และจะหลบหนีทกขได้จริงแลฯ
- 257-0-2 มีความต้องการด้วยฝน จะให้ตกต้องตามฤดูกาล
- 257-0-3 คำสำหรับอธิฐานนั้นจะมีอยู่ในแผ่นอื่นต่อไป
- ด้วยอำนาจตนนี้ตยานภาพแลความสัตย์ของตนก็จะบันดานฝนให้ตกต้องตามฤดูกาล
- 257-0-5 แต่นี้จะกล่าววิธีบูชาแลอธิฐานตามที่ได้อีกกันมา
- ถ้าวันที่จะอธิฐานเป็นวันอาทิตย์ใช้เครื่องสักการสิ่งละ๖
- 257-0-8 บุคคลผู้ที่จะมีกำลังอธิฐาน อาจจัดเครื่องสักการได้ตามกำลังวันอย่างนี้ไซ้ร ก็เป็นการดี
- 257-0-9 ถ้าถาตนมีศรัทธาเลื่อมใสในพระรัตน ไตรยมาก จะบูชามากกว่านี้ก็ตามอัยหา ไตรยของตน
- อนึ่งคนที่กำลังไม่อาจจัดเครื่องสักการให้ครบตามกำลังวันได้
- จะมีแต่ดอกไม้ธูปเทียนตามที่หาได้มาบูชาก็ควระตามขัดสน
- ถาบุคคลที่ยากไร้ไม่อาจจะหาเครื่องสักการมาได้ก็จงตั้งใจนมัสการโดยเคารพ
- 257-0-10 ก็ก็จะบันดานให้สำเร็จความประสงค์บ้างในกาลบางควระ
- 257-0-12 ถ้าอาจสามารถจะอธิฐานด้วยคาถาบทใดบทหนึ่งให้ครบได้แล้วก็เป็นการดี
- ถ้าไม่อาจสามารถได้แล้วจะอธิฐานเพียงแต่จบเดียวก็ตามแต่อัยหา ไตรยเกิด
- 257-0-14 ถ้าจะหาผู้ใดที่อ่านหนังสือสำหรับอธิฐานนี้ไม่ได้ ก็จงตั้งใจโดยเคารพในพระรัตน ไตรย
- 257-0-15 ก็ก็จะสำเร็จได้ตามความประสงค์บ้างในกาลบางควระ
- 258-0-17 ควระจะรับบูชาของสัตวโลกย์ตรีสรุชอบโดยลำพังพระองค์แล้ว
- 259-0-5 เทพยดาองค์หนึ่งทูลว่าชองรักซึ่งจะเสมอด้วยบุตร ไม่มี
- สรุพยสิ่งซึ่งมมนุษย์จะพึงถนอม
- 259-0-6 ซึ่งจะเสมอด้วยโค ไม่มี
- แสงสว่างซึ่งจะเสมอด้วยพระอาทิตย์ไม่มี
- ชองซึ่งจะเสมอด้วยตน ไม่มี
- ทรุพยสิ่งของที่มนุษย์จะพึงถนอม
- 259-0-7 ซึ่งจะเสมอด้วยเข้าเปลือกไม่มี

- 278-0-3 จะหามิตรเหมือนเจ้าที่ไหนได้
- 278-0-4 จะนั่งนอนยืนเดินไม่เห็นห่าง
- 278-0-6 จะผิตอยู่แต่เพียงพูดไม่ได้
- 278-0-10 เป็นคนจริงถาจะปราศซึ่งปรานี
- 278-0-11 แทบจะม้ายขี้วังสิ้นสังขาร จะหาเพื่อนเหมือนเจ้าที่ไหนมา
- 278-0-13 ถึงจะมีหมาอื่นมาแทนที่ กูก็รักเพื่อนนี้เปนนุ่มที่ไหนเล่าจะสนิทและซิมขม
- 278-0-14 ที่ไหนเล่าจะนิยมเท่าเพื่อนรักถึงแม้จะไม่มืรูปนี้ไว้
- 280-0-8 มาทรงปรารภพร้อมกันว่าสมควรจะทรงบำเพ็ญพระกุศลพิเศษอีกส่วน๑
- 280-0-9 เมื่อทรงพระปรารภหากันว่าจะควรสร้างสิ่งใด ซึ่งจะเปนประโยชน์แก่สมมราชอาณาจักร
- 280-0-13 ถ้าพร้อมกันทรงบริจาครทรัพย์สร้างโรงพยาบาลสภากาชาดขึ้น
ก็จะเปนการพระกุศลอันประกอบด้วยถาวรประโยชน์
- 280-0-29 โรงพยาบาลสภากาชาดซึ่งจะสร้างขึ้นเฉลิมพระเกียรติยศสมเด็จพระบรมชนกนาถนี้
- 280-0-33 ถ้าและจะเปนประโยชน์อุปการให้การ โรงพยาบาลนี้สำเร็จได้ด้วยประการใด
ก็เต็มพระราชหฤทัยที่จะให้ใช้เงินนั้นได้ด้วย
- 280-0-41 ถ้าข้อใดๆจะปฏิบัติตามได้ให้เปนเยี่ยงอย่างในสกุลวงศ์ของตนกิติ
หรือเพียงแต่จะอนุโลมตามคณานุรูปได้เจกาศตนกิติ
- 281-0-15 ควารแต่จะมุ่งหมาย
- 282-0-2 เดิมคงจะมีหนังสือเรื่องอะไรจากกแผ่นดินลาคิดไว้
- 282-0-5 จึงทรงตั้งปณิธานด้วยกันว่า จะหาดีลาจากกโคลงนั้นมาติดไว้อย่างเดิม
- 282-0-27 **จัก**กันอันตรรายแก่
- 283-0-31 ออกประกาศเรียกคนอาสาที่จะไปงานพระราชสงคราม ณ ทวีปยุโรป
『石碑文集第7卷』
- 288-3-21 เมื่อ**จัก**ได้ด...
- 290-1-11 **จัก**เกิดแห่งใดแห่งหนึ่งกิติ
- 291-1-7 จึง**จัก**เข้ามาบวชในศาสนาพระพุทธเป็นเจ้าได้แปดพรรษา
- 291-1-21 เมื่อ**จัก**ถึงให้ช่วยเนื้อ มีดินช่วยตีนมือ
- 291-1-31 ก็**จัก**ได้ดุดังใจปรารถนาแล้ว
- 297-0-2 จะรู้ปรานี
- 297-0-20 เมื่อ**จัก**เกิด
- 301-1-5 จะตั้งเตอาทิ
- 301-1-13 จึงจะพลเกิดมาได้สิบสามปี
- 301-1-15 ทั้งมหาเทวีผู้แม่จึงจะได้ราชาภิเชกเอกจุฬา
- 301-1-23 อันพระราชแม่ลูกไซร์จะใคร่แทนคุณปูน

- 301-2-3 ឹងจะให้มาเสวยสมบัติพิพัฒสถาน
301-2-8 บงอินจะประวิงลิลจายโพระ
301-2-9 จะหว่ายหน้ายังสวรรคตaylor
301-2-14 ឹងจะให้ไปถามซื้อที่แห่งเจ้ามหาราช มหาเทวี
301-2-18 ឹងจะหลังน้ำสุเหนือทกตกแผ่นดิน
301-2-20 ឹងจะอบประกาสให้หน้าแก่พระสุวรรณวิหาร
301-2-23 ฝิจะเข้าเป็นค่า ว่าได้๔๖๘ ๖๐๐๐ แล
301-3-1 แม้จะนับหมากไซร์ ได้หมื่นล้ำค่า
301-3-2 จะนับจะ(จับ)บ้าน ไซร์ได้๑๘๗บ้าน
301-3-3 ฝิจะนับเรินว่าไซร์ได้๒๔๖เริน
301-3-5 ฝิจะนับลูกวัดไซร์ได้๔๒
301-3-10 แม้คนตนใจจะใคร่รู้ว่าดังนี้
301-3-17 ฝิจะถวิลด้วยปีไท ไซร์ปีรวงหมา เข้ามาในเดิน๑๑ออกจกคว้านจันทร์
301-3-20 แม้จะนับศาสนาอันพันไปได้๑๕๕ปี
301-3-22 แม้จะกล่าวศาสนา
304-2-15 เพื่อจักให้ได้บุญแก่ชาวเจ้าทั้งหลายอันได้เข้ามาเสวยพระราชสมบัติในเมืองนี้
305-2-8 ឹងจะเข้าไปบวชในสำนักเจ้าธรรมคัมภีร์อีกโสด
305-2-12 ឹងจะถามพระยาสิริที่มา
305-2-13 ឹងจะให้ดูกฎหมายทั้งหลาย ឹងจะเอาหินมาเป็นนิมิตในทิศทั้งแปดแห่ง
305-2-26 ឹងจักกล่าวแก่พระยาศรีสิทธิ์ธรรมราชจุฬามณีด้วย
305-2-32 ឹងจักให้...ในห้องทองพระเจดีย์ที่จักใส่ธาตุพระเป็นเจ้านี้
305-4-4 ควอันจะจุธาตพระเป็นเจ้าตนผู้เหง้ากษัตรา
305-4-10 เมื่อประดิษฐานธาตพระเป็นเจ้าดังนี้แลจักแปรคืนหิลเสลาด้วยพระเจดีย์
305-4-14 แลมีใจขึ้นในศาสนา จังจักนำพาก่อเฮตงาม
305-4-30 กูจะได้สร้างสมภาร
305-4-34 อันนี้จักกล่าวคำปวารณาแห่งพระยาศรีสิทธิ์ธรรมราชจุฬามณี
305-4-35 อันจักตรัสสัพพัญญูเป็นพระพุทธ
306-1-12 อันเป็นสังฆนายกะผ้าขาวจะใคร่หื้อวัดพระเป็นเจ้ามันคง
308-0-8 จักเลิกศาสนาพระเจ้ามิได้ไว้เป็นสาธารณโดย
318-1-8 กุข่าจักใส่อักษรอันประวารไหว
318-1-18 ก็เพื่อจักให้ศาสนาพระเป็นเจ้ามันคงอยู่
318-1-29 ...งามหนักหนาควรแก่ตาจะเล็งดูแลให้ใจใส
318-2-5 เพื่อจักให้อารามพระเป็นเจ้าอยู่เสถียรตาย

- 318-2-7 เพื่อจักให้รักษาอารามเพื่อจักให้เป็นของบูชาเฉพาะเป็นเจ้า
318-2-27 จักได้เป็นพระพุทธตนหนึ่ง
318-2-30 ...ธเป็นเจ้าในกาลจักมาภายหลัง...

3. おわりに

タイ語の非現実モダリティマーカ จะ の文法化について、本稿を基礎資料として、これから詳しく考察していこうと思う。通時的なディスコース資料（過去の実際の言語使用）を分析することによって、それぞれの時期にそれぞれの意味変化を促した統語的・意味的環境がはっきりするのではないかと期待する。その結果、歴史的な意味変化の流れをある程度具体的に辿ることができ、タイ語動詞の文法化（歴史的意味変化）全般に適用し得る何らかの原理・原則を発見することができればいいと思う。今後、こうしたタイ語動詞の文法化に関する事例研究を積み上げていくことで、言語類型論の志向性を持った文法化理論の発展に寄与することができれば嬉しいことである。

参考文献

- Bybee, Joan L., William Pagliuca, and Revere D. Perkins. 1991. Back to the future. In Traugott, Elizabeth Closs and Bernd Heine (eds.) *Approaches to Grammaticalization*, Vol.2, 17-58. Amsterdam: John Benjamins.
- Bybee, Joan, Revere Perkins, and William Pagliuca. 1994. *The Evolution of Grammar: Tense, Aspect, and Modality in the Languages of the World*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Chung, Sandra and Alan Timberlake. 1985. Tense, aspect, and mood. In Shopen, Timothy (ed.) *Language Typology and Syntactic Description, Vol. III: Grammatical Categories and the Lexicon*, 202-258. Cambridge: Cambridge University Press.
- Diller, Anthony V. N. 1988. Thai syntax and “national grammar”. *Language Science* 10.2, 273-312.
- Diller, Anthony V. N. 2001. Grammaticalization and Tai syntactic change. In Tingsabhadh, M.R. Kalaya and Arthur S. Abramson (eds.) *Essays in Tai Linguistics*, 139-175. Bangkok: Chulalongkorn University Press.

- Givón, Talmy. 1982. Evidentiality and epistemic space. *Studies in Language* 6.1, 23-49.
- Givón, Talmy. 1994. Irrealis and the subjunctive. *Studies in Language* 18.2, 265-337.
- Johnson, Marion R. 1981. A unified temporal theory of tense and aspect. In Tedeschi, Philip, J. and Annie Zeanen (eds.) *Syntax and Semantics, Vol.14: Tense and Aspect*, 145-175. New York: Academic Press.
- Lyons, John. 1977. *Semantics*, Vol.2. Cambridge: Cambridge University Press.
- 尾上圭介. 1999. 「文の構造と “主観的” 意味—日本語の文の主観性をめぐって・その 2」『月刊日本語』 28.1, 95-105.

資料

- The Prime Minister's Office, Thailand. 1924/1978. ประชุมศิลาจารึก ภาคที่ ๑ **prachum silaacaarúik pháak thii nùŋ** (石碑文集第 1 卷). Bangkok: The Prime Minister's Office.
- The Prime Minister's Office, Thailand. 1965. ประชุมศิลาจารึก ภาคที่ ๓ **prachum silaacaarúik pháak thii sǎam** (石碑文集第 3 卷). Bangkok: The Prime Minister's Office.
- The Prime Minister's Office, Thailand. 1970. ประชุมศิลาจารึก ภาคที่ ๔ **prachum silaacaarúik pháak thii sii** (石碑文集第 4 卷). Bangkok: The Prime Minister's Office.
- The Prime Minister's Office, Thailand. 1972. ประชุมศิลาจารึก ภาคที่ ๕ **prachum silaacaarúik pháak thii hǎa** (石碑文集第 5 卷). Bangkok: The Prime Minister's Office.
- The Prime Minister's Office, Thailand. 1974. ประชุมศิลาจารึก ภาคที่ ๖ ตอนที่ ๑ **prachum silaacaarúik pháak thii hòk tɔɔn thii nùŋ** (石碑文集第 6 卷第 1 号). Bangkok: The Prime Minister's Office.
- The Prime Minister's Office, Thailand. 1974. ประชุมศิลาจารึก ภาคที่ ๖ ตอนที่ ๒ **prachum silaacaarúik pháak thii hòk tɔɔn thii sǔɔŋ** (石碑文集第 6 卷第 2 号). Bangkok: The Prime Minister's Office.
- The Prime Minister's Office, Thailand. 1991. ประชุมศิลาจารึก ภาคที่ ๗ **prachum silaacaarúik pháak thii cèt** (石碑文集第 7 卷). Bangkok: The Prime Minister's Office.